

Idea „Zero Waste” w dużym skrócie polega na dążeniu do minimalizacji wytwarzania odpadów. Jednym z pierwszych kroków jej wdrażania jest zmiana nawyków konsumpcji poprzez zwiększenie odpowiedzialności społeczeństw za wytwarzane odpady. Dlatego tak istotne w tym kontekście jest prowadzenie odpowiedniej segregacji, która umożliwia bardziej efektywny recykling i minimalizuje ilość odpadów na składowiskach. Jednakże zarówno ilość wytwarzanych odpadów, jak też efektywność ich selektywnej zbiórki, różnią się w zależności od lokalizacji.

Zróżnicowanie podejścia do segregacji odpadów może wynikać z różnorodnych czynników – społecznych, demograficznych, psychologicznych, behawioralnych, instytucjonalnych i wielu innych. Czynniki te mają bezpośrednie przełożenie na sytuację na rynku odpadów oraz logistykę ich odbioru i zagospodarowania. Różnice w ilości odpadów zebranych w sposób selektywny są dostrzegalne w przestrzeni, lecz stan ten zmienia się również w czasie.

Przedmiotem badania niniejszego projektu będzie identyfikacja i próba określenia istotności poszczególnych czynników w kontekście zróżnicowania poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców w ujęciu przestrzennym na obszarach wiejskich w Polsce. Zakres czasowy ma pozwolić na uchwycenie krótko i średniookresowych tendencji (docelowo badany będzie okres 2019-2023). Wiele dostępnych danych i analiz pokazuje, że obszary wiejskie istotnie różnią się od miast pod względem selektywnej zbiórki odpadów. Wydaje się, że mieszkańcy wsi chętniej segregują odpady niż mieszkańcy miast. Co więcej, obszary wiejskie charakteryzują się dużym zróżnicowaniem w osiągniętych normach recyklingu. Istnieją obszary, na których problem segregacji jest dość poważny, i takie, które mogą uchodzić za wzór we wdrażaniu idei „Zero Waste”. Wobec powyższego rodzi się pytanie, jakie czynniki warunkują rzekomy sukces obszarów wiejskich w kontekście segregacji i czy na pewno świadomość ekologiczna mieszkańców wsi jest wszędzie tak wysoka? Wreszcie – czy zjawiska te wykazują jakieś trendy w przestrzeni geograficznej?

Pierwszym etapem w projekcie będzie porównanie informacji o ilości wytwarzanych odpadów i stopnia segregacji oraz danych demograficznych (np. struktura wiekowa, liczba mieszkańców według rodzaju zabudowy). Zbadane będą również inne czynniki, np. gęstość zaludnienia i odległość od dużych miast.

Konsekwentnie kolejnym etapem badania będzie zidentyfikowanie i próba hierarchizacji czynników wpływających na ilość i strukturę odpadów komunalnych. Etap ten będzie próbą usystematyzowania tych czynników i oceny ich istotności. Badanie będzie polegało na identyfikacji czynników badanych w literaturze przedmiotu oraz wykonaniu badań społecznych polegających na przeprowadzeniu ankiety wśród ekspertów z dziedziny gospodarki odpadami na szczeblu lokalnym administracji publicznej.

Ostatnim zadaniem będzie ocena świadomości ekologicznej mieszkańców obszarów wiejskich i określenie czynników istotnie wpływających na ich konkretne postawy w zakresie postępowania z odpadami. W tym celu przeprowadzone będzie badanie ankietowe wśród mieszkańców obszarów wiejskich w celowo wybranych gminach reprezentujących różny poziom segregacji i różne uwarunkowania demograficzne.

Każdy etap badań będzie miał na celu uchwycenie trendów przestrzennych w zakresie: zróżnicowania ilości i struktury odpadów komunalnych (etap 1), zróżnicowania hierarchii czynników (etap 2) oraz zróżnicowania poziomu świadomości ekologicznej i wpływu czynników motywacyjnych (etap 3). Finalnie wyniki poddane zostaną syntezie oraz zostaną opracowane rekomendacje w zakresie prowadzenia polityki informacyjnej na różnych typach obszarów.

Najważniejszymi efektami projektu będą: ocena trendów w wytwarzaniu i segregacji odpadów na obszarach wiejskich w Polsce w kontekście uwarunkowań społeczno-demograficznych, hierarchiczne zestawienie determinant wpływających na ilość odpadów i poziom segregacji (w kolejności od tych, które wpływają w największym stopniu do tych mających mniejsze znaczenie), oraz ocena świadomości ekologicznej mieszkańców w kontekście zbadanych uprzednio trendów i czynników.